

28 december 1914

De Echo Belge deelt mee, dat op 29 dezer in het kamp van Belgische vluchtelingen te Nunspeet vanwege de controleur, belast met de betalingen voor de Belgische regering in Nederland, de volgende betalingen zullen geschieden: 1°. Van salarissen aan ambtenaren, beambten, geëmployeerden en staatswerklieden over november en de voorafgegane maanden; 2°. Van arbeiderspensioenen voor diezelfde maanden; 3°. Van de vergoeding, toegekend aan echtgenoten van militairen, die in het burgerlijk leven tot een van de bovengenoemde diensten behoren. De betaling zal te Nunspeet geschieden voor de gemeenten Nunspeet, Nijkerk, Oldenbroek, Ermelo, Kampen, Harderwijk en Amersfoort.

29 december 1914

Belgische vluchtelingen en geïnterneerden.

Het inlichtingenbureau der Belgische legatie in Den Haag voor vluchtelingen, geïnterneerde militairen, enz. is verplaatst van de Nassau Dillenburgerstraat 23 naar het Lange Voorhout 17.

Bij de centrale commissie tot behartiging van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen is een gift van 10.000 gulden ingekomen, toegezonden door de Baselerisches Comité zur Unterstützung und Hilfe Notleidenden Belgier, gevestigd te Basel. Het bedrag is door het regeringscomité in handen gesteld van het Nederlandse comité te Amsterdam.

Het secretariaat der regeringscommissie heeft sedert 27 oktober ongeveer 7500 personen ingelicht omtrent de verblijfplaats van gezochte familieleden, zodat zeker mag worden vastgesteld, dat ten minste 25.000 personen tot elkander werden gebracht.

Ook voor de doorzending van brieven, aan Belgische vluchtelingen gericht, van wie het adres door de afzender niet bekend is, heeft de commissie steeds zorg gedragen, en het aantal neemt met de dag toe, naarmate het adres van het secretariaat meer bekendheid verwerft in het buitenland.

Het registratiebureau, dat tot nu gevestigd is geweest in een lokaal Korte Voorhout 12a in Den Haag, zal op 1 januari worden verplaatst naar het Plein 27, over welk perceel de commissie de beschikking heeft gekregen door de welwillende medewerking van het bestuur der Nieuwe of Literaire Sociëteit, aan wie het huis behoort.

Alle correspondentie dient echter te blijven gericht aan het secretariaat, Lange Voorhout 45, Den Haag.

Prof. J. F. Niermeyer te Utrecht schrijft ons:

De Rockefeller Foundation, die haar arbeid tot leniging van de rampen van de oorlog over alle krijgsterreinen uitstrekt, heeft bovendien voor de zorg van de in Nederland verblijvende noodlijdende Belgen een afzonderlijk vertegenwoordiger benoemd. Dit is de heer Charles Jenkinson uit Washington, directeur der Atlantische afdeling van het Amerikaanse Rode Kruis; deze heeft zich voor de duur van de gehele oorlog te Rotterdam gevestigd en bezoekt van daar uit de plaatsen, waar de vluchtelingen verblijf houden.

Het Rode Kruis is in Amerika krachtig georganiseerd. Het wordt daar niet alleen mobiel in oorlogstijden, maar treedt helpend op bij alle grote rampen. De heer Jenkinson, hoewel een nog jonge man, heeft dan ook reeds heel wat ellende van allerlei aard gezien. Zijn laatste grote arbeid was in Mexico, waar het Rode Kruis gewerkt heeft zolang de Amerikaanse troepen in het land waren. De toestand van

volslagen ontredde, die daar heerst, maakte het werk er buitengewoon moeilijk.

De heer Jenkinson heeft dadelijk een regeling getroffen ter betere aanwending van de uit Amerika gezonden kleren. Deze worden thans niet meer ongesorteerd verspreid, maar eerst te Rotterdam geschut. Voor de verdeling wordt geregeld overleg gepleegd met het centraal kledingmagazijn van het Nederlands comité te Amsterdam. Is dat magazijn van enig artikel tijdelijk onvoldoende voorzien, dan kunnen de provinciale of zo nodig de plaatselijke comités zicht tot Rotterdam wenden.

In gezelschap van de heer Jenkinson bracht ik een bezoek aan een groot deel van Zeeland. Laat ik beginnen met te zeggen, dat de regelingen voor verstrekking der hoogstnodige kledingstukken thans inderdaad op de meeste plaatsen goed hebben doorgewerkt. Het moeilijkst blijft de toestand te Vlissingen, waar nu wel verbeteringen zijn aangebracht, maar waar de regeling nog veel te wensen laat. Het plaatselijk comité is, tengevolge van onderlinge wrijving, door de burgemeester ontbonden. Men is er even versted van, dat zelfs het gedonder van het geschut niet voor iedereen duidelijk genoeg spreekt van de nietigheden van persoonlijke gevoeligheden in deze tijden en niet aan ieder (dit woord is ook vrouwelijk) wat verdraagzaamheid en waarderingsvermogen bijbrengt.

Wij waren gelukkig te Vlissingen juist de gedelegeerde van de regeringscommissaris, de heer Snoeck Henkemans, aan te treffen en zijn er zeker van, dat deze al zijn invloed zal aanwenden, opdat hier een behoorlijke regeling tot stand zou komen. Ons werden bons tot verstrekking van kledingstukken getoond, die drie weken oud waren en waarop nog niets was uitgereikt. Moet de

verspreiding van ziekten door gebrek aan verschooning niet worden tegengegaan?

Men zal allicht goed doen bij de regeling gebruik te maken van de werkkraft van het door een aantal Belgen ter plaatse gevormde comité Troost in Nood.

Van verschillende zijden is reeds aan de regering de raad gegeven, zich voor de gehele zorg voor de vluchtelingen te verzekeren van de hulp der krachtige persoonlijkheden uit hun landgenoten. Een lid van de tweede kamer drong daarop aan en de minister zegde overweging toe. De Amerikanen hebben het nut van zulke hulp begrepen en in hun kantoor, Haringvliet 98, kan men dan ook een aantal Belgische heren aan de arbeid vinden. Mochten er van regeringswege bezwaren tegen zijn, met de Belgen voor dit doel in officiële betrekking te treden, zou dan niet het Nederlandse comité te Amsterdam het aantal van zijn werkende Belgische leden, dat thans zeer klein is, kunnen uitbreiden?

Daarin zou het grote voordeel zijn gelegen, dat de Belgen al hun tijd aan de zaak kunnen wijden, wat onder de actieve Nederlanders slechts weinigen kunnen doen. Men zou dan kunnen komen tot een geregeld bezoek aan de plaatsen, waar vluchtelingen verblijven. Dit zou een veel betere toestand scheppen dan de huidige, waarbij de centralisatie grotendeels moet geschieden langs schriftelijke of telefonische weg.

Een enkel voorbeeld ter aanwijzing van het nut van zulke bezoeken. In een stadje, waar over het algemeen uitnemend voor de vluchtelingen wordt gezorgd, vonden wij één belangrijk punt zeer onvoldoende geregeld; de wasgelegenheid. Deze is zo klein, dat slechts voor de helft der Belgen het lijfgoed er gewassen kan

worden, terwijl voor de andere helft die gelegenheid volkomen ontbreekt. Er is voor driehonderd mensen maar één afgeschoten hokje om het lichaam te reinigen. De doktersvrouw, aan wiens goede zorgen men dankt dat althans dit aanwezig is, beklagde zich over de te geringe geldelijke steun. Men kreeg hier weer de indruk, die men zo dikwijls ontvangt: met kleine sommen, oordeelkundig besteed, kan veel worden gedaan. Maar wat er gedaan en besteed moet worden, dat kan veel beter door persoonlijk overleg dan bij correspondentie worden vastgesteld.

In een grensdorp, waar de Belgen wegen lang in de schuren en op de dorsvloeren der boeren hadden vertoefd, en van waar ze dezer dagen naar Nunspeet zijn overgebracht, kwamen ze, volgens betrouwbaar getuigenis, te voorschijn in een toestand van vervuiling “alsof ze uit de sloot kwamen.” Zulke toestanden moeten op de duur gevaar opleveren en hadden zeer verbeterd kunnen worden.

Door geregeld onderling contact kan men ook van elkaar leren hoe de werkverschaffing van Belgen voor Belgen het best te regelen valt. Dat is een voor het later herstel van België hoogst belangrijk vraagstuk, tot welks oplossing hier en daar plaatselijk zo belangrijke proeven zijn geleverd.

Evenzeer noodzakelijk is een algemene regeling van de steun aan de “stille armen”, de beklagenswaardigen die in het vreemde land voor het eerst kennis maken met het gebrek. Ook dit probleem begint men hier en daar krachtig aan te vatten, maar ook hieromtrent kon men veel van elkaar overnemen.

Een en ander klemt te meer, nu uit de laatste circulaire van de minister van binnenlandse zaken is gebleken, hoe deze ook zelf de

voorkeur geeft aan een welgeordend verblijf der vluchtelingen in de daarvoor geschikte steden en dorpen van het land boven het samenbrengen van de grote meerderheid in kampementen. De circulaire maakt dat verblijf afhankelijk van de omstandigheid of een plaatselijk comité de zorg voor de vluchtelingen wil blijven dragen.

Men mag aannemen, dat deze blijk van vertrouwen, van regeringswege in de werkzaamheid der comités ertoe zal bijdragen onenigheden te effenen waar die zouden bestaan. Er zijn bovendien vele dorpen waar het gemeentebestuur zelf, zonder comité, goed en goedkoop zorgt voor de Belgen en er zelfs nog meer zou willen verzorgen. Ook daar zal men ongetwijfeld in de geest der regering handelen door de toestand voorlopig te bestendigen.

De wereldgeschiedenis kent haast geen tweede voorbeeld ervan, dat een volk in staat was belangloos zoveel voor een ander volk te doen als Nederland thans voor de geteisterde buurman doen kan. Zelfs indien ons dat hier of daar enige schade berokkent, moet daartegenover niet een veel groter moreel voordeel staan, wanneer het ons gelukt de zware taak tot een goed einde te brengen? In dit blad is aan onze natie een grootse rol toegedacht, die ze na de oorlog zal kunnen vervullen, als zij daarvoor de geestelijke kracht bezit en het stoffelijk offer veil heeft. Daarnaast staat dan het kleiner offer voor de volbrenging van de broederlijke hulp reeds nu, op het ogenblik, tijdens de oorlog.

Te Utrecht is, naar het Utrechts Dagblad meldt, gisteren namiddag bericht ontvangen, dat de regeringstrein naar Antwerpen voor vluchtelingen voorgoed is opgeheven.

De commissaris der koningin in de provincie Groningen zegt in een circulaire aan de burgemeesters in die provincie onder meer:

Het is thans de bedoeling der regering, dat de vluchtelingen, die goed ondergebracht zijn, zullen blijven, waar zij zijn, en niet worden overgebracht naar de kampen, die noodgedwongen zullen worden opgericht, tenzij wegens noodzaak van orde of hygiëne.

Het komt mij voor dat wij ook hier in die zin de regering dienen te steunen.

De regering doet wat zij kan, en indien dan ook uw gemeente enige kosten moet maken, die niet vergoed kunnen worden, vertrouw ik, dat de raad geen bezwaar zal hebben, ook iets in de lasten mee te dragen.

In vele gemeenten geschiedt dat met grote vriendelijkheid en opgewektheid.

Indien onze vluchtelingen tengevolge van de oorlogstoestanden nog enige tijd door ons zullen moeten worden geherbergd, zal de noodzakelijkheid zich sterker en sterker doen gevoelen om te trachten, hen enige bezigheid te verschaffen.

Niet alleen omdat zij daardoor ook iets tot hun onderhoud zullen kunnen bijdragen, maar omdat de ledigheid voor de meesten, zo niet voor allen, mannen zowel als vrouwen, hoogst verkeerd is en aanleiding moet geven tot allerlei verkeerdheden.

Ik voorzie daarbij, dat er in de komende winter gebrek aan arbeid kan ontstaan, en dat wij in de eerste plaats voor onze eigen werkloze arbeiders zullen hebben te zorgen. In vele streken echter bestaat voor werkloosheid in deze winter weinig vrees, en zo groot

is het getal vluchtelingen in onze verschillende gemeenten niet, dat wij ernstig beducht behoeven te zijn, dat daardoor aan onze arbeiders het brood zal worden onthouden.

De Engelse regeringscommissie voor de Belgische vluchtelingen heeft haar eerste verslag in het licht gegeven, dat een halve pagina van de Times vult. Zij heeft zich vooral bezig gehouden met de vraag wat er kon gedaan worden om de vluchtelingen aan zodanig werk te helpen, dat zij geen concurrentie aan Engelse arbeiders aandeden. Er zijn 74 personen door het comité ondervraagd, waaronder ambtenaren van verschillende departementen, vertegenwoordigers van plaatselijke comités voor hulp aan Belgische vluchtelingen, bestuursleden van vakverenigingen en werkgevers.

De commissie geeft eerst een historisch overzicht van de exodus uit België en schat het aantal uitgewekenen op een miljoen, waarvan Nederland ten minste de helft heeft geherbergd. 110.000 zijn naar Engeland gevlucht en maatregelen worden voorbereid om Nederland van een deel van het overgrote aantal vluchtelingen te ontlasten. Vele bewoners uit de zuidelijkste provincies van België hebben verder naar Frankrijk de wijk genomen.

In Engeland is de grootste stroom aangekomen na de val van Oostende, in één week meer dan 26.000.

Met waardering maakt de commissie melding van de steun, die zij bij haar werk heeft gekregen van de bevolking. Meer dan 100.000 aanbiedingen om vluchtelingen gastvrijheid te verlenen, zijn ingekomen. Zo zijn in Glasgow 3092, Sheffield 1500, Leeds 1200, Birmingham 2099, Manchester 1441, Bradford 1400, Exeter 2000 ondergebracht.

In het rapport wordt het gedrag der vluchtelingen geroemd, er zijn bijna geen klachten gehoord.

Bij de werkverschaffing aan vluchtelingen moesten in de eerste plaats de ongehuwde mannen van 18 tot 30 jaar, die de Belgische regering voor militaire dienst opeiste, worden uitgeschakeld. Voor de anderen heeft de commissie zicht laten leiden door de beginselen:

1°. Dat geen Belg aan het werk zou worden gezet, vóór de arbeidsbeurzen hadden getracht Engelse werklieden te vinden;

2°. Dat aan Belgen geen lagere lonen zouden worden uitbetaald dan aan Engelse werklieden in hetzelfde district en hetzelfde vak.

Bij onderzoek is de commissie gebleken dat er in de eerste plaats in de landbouw een tekort aan werkkrachten is, dat in de eerste maanden van het volgend jaar waarschijnlijk nog aanmerkelijk zal toenemen.

Verder bestaat een tekort aan arbeidskrachten in de wapenindustrie, glasblazerij, wolweverij, mijnen en fabricage van motoren.

De vluchtelingen die voor deze takken van bedrijf geschikt zijn, zijn in een register vermeld.

Dan zijn er ten 2^e vluchtelingen die geschikt zijn voor bedrijven, waarin geen tekort aan werkkrachten is, zoals kleermakers, metaalbewerkers, juweliers, drukkers, boekbinders. Verder zijn er ten 3^e ambtenaren, musici, onderwijzers, schrijvers en advocaten onder de vluchtelingen. Voor deze laatste groep is er geen kans op

werkverschaffing, voor de tweede zouden er bijzondere maatregelen genomen moeten worden.

In de eerste groep waren tot 21 december 21.607 Belgen, waaronder vijf vrouwen, aan het werk gezet.

De commissie onderscheidt, naar uit het voorgaande reeds valt af te leiden, in de voorstellen die zij aan de regering doet, twee categorieën van Belgische werklieden; ten eerste zij die het tekort aan werklieden in verschillende takken van Engelse nijverheid kunnen aanvullen, ten tweede zij die werk zoeken dat zij bij de Engelse nijverheid niet kunnen vinden. Wat de eerste categorie betreft, zo acht de commissie het zowel in het belang van de Engelse als van de Belgische werklieden gewenst, dat geen enkele vluchteling geplaatst wordt buiten de bemiddeling van arbeidsbeurzen en andere officiële lichamen en dat er geregeld toezicht van overheidswege wordt gehouden op de indienstneming van vluchtelingen en de voorwaarden waaronder dit geschiedt. De commissie vreest namelijk dat Belgische vluchtelingen in sommige gevallen op onvoldoende voorwaarden zijn aangenomen. Voor de tweede categorie van vluchtelingen wenst de commissie onder overheidstoezicht de werkplaatsen te doen oprichten, waar zij zich kunnen bezig houden met het maken van kleren, huisraad en andere artikelen van huishoudelijk gebruik, die ter beschikking van de Belgische regering zullen worden gesteld om bij het einde van de oorlog en de terugkeer van de uitgeweken Belgen in hun land in de behoeften der Belgische bevolking te voorzien. De oprichting van een aantal plaatselijke comités van toezicht, onder een centrale deskundige leiding, is hiervoor gewenst.

De Engelse regering heeft reeds de nodige stappen gedaan om aan de voorstellen in de commissie uitvoering te geven.

Voor King Albert's book is ook de medewerking van president Wilson gevraagd. Deze heeft geantwoord dat hij het in zijn positie niet raadzaam achtte iets voor het boek te schrijven, aangezien het onvermijdelijk was dat het een oordeel over de oorlog zou uitspreken en het niet behoorlijk zou zijn dat hij deel zou hebben aan de beoordeling van de omstandigheden waaronder de Belgen zo bitter hebben geleden. Voor de slachtoffers voelde Wilson innige genegenheid.

Er zijn al een klein half miljoen exemplaren van het boek verkocht of besteld.

Philip Gibbs had het gisteren in de Daily Chronicle over het vluchtkamp te Nunspeet. Hij beschrijft het droevige leven van de mensen daar, echter zonder enig verwijt te maken aan ons land. "De liefdadigheid van de Nederlanders is zonder blaam," schrijft hij. "Ik zeg en herhaal, dat Nederland, overstelpt door een springvloed van verbijsterde vluchtelingen, edelmoedig en meewarig in zijn welkom en mild in zijn weldadigheid is geweest. Geen ander volk in Europa had meer kunnen doen. Dit neemt echter niet weg, dat die ongelukkige ballingen het diep ellendig hebben, en, ofschoon zij Nederland ... dankbaar zijn, kunnen zij niet nalaten te klagen, dat zij, die vrije burgers in een welvarend landje waren, meester in eigen huis en met een krachtig gevoel van eigenwaarde, nu door het lot gevangenen zijn gemaakt in die Nederlandse concentratiekampen, waar zij onder krijgstucht staan en niet meer vrijheid of individualiteit hebben dan een kudde dieren in gevangenschap."

De schrijver prijst dr. Hendrik Muller, de leider van het kamp, als een Hollander, "die geleerd heeft mensen te besturen in Zuid-Afrika, Kongo en andere plaatsen, waar mannen streng regeren en orde bewaren als de eerste levenswet. Hij beweert, "dat hij te

Nunspeet regeert met ijzeren hand in fluwelen handschoen” en Philip Gibbs gelooft dat dat zo is.

Maar de mensen voelen er zich diep ongelukkig. Dat hebben er velen Gibbs verzekerd. Geduld! had Gibbs tegen de klagers gezegd. Ze haalden de schouder op of staken de handen omhoog en zegden: “We hebben twee, drie, vier maanden geduld gehad. Wat is geduld in een oord als dit, waar we worden bewaakt als wilde beesten, waar we niets hebben te doen ... In deze verlatenheid, waar we als varkens op stro slapen en onze longen uithoesten tussen vochtige dekens!”

En het refrein van Gibbs is: de Engelse regering moet de Belgen naar Engeland overbrengen, waar er werk voor hen wordt gezocht.

30 december 1914

Volgens de Daily Chronicle hebben de (niet nader aangeduide) “Zuidelijke staten van Amerika” door bemiddeling van een vertegenwoordiger te Londen, de in Engeland vertoevende Belgische vluchtelingen, die geschikt zijn voor landbouw, land en hoeven, benevens vrije overtocht aangeboden. De hoeven zullen niet verder dan twee of drie mijl van een spoorwegstation gelegen zijn en de geschiktheid van het land voor de bouw van bepaalde producten wordt gewaarborgd. Bij elke hoeve zal 10 acres land, geschikt voor tuinbouw, of 40 geschikt voor landbouw, behoren (een acre is ongeveer 4000 m²).

De koopprijs van grond en hoeve zal zeer matig worden gesteld en in 20 jaarlijkse termijnen kunnen worden afbetaald.

Men stelt zich voor, op die wijze kolonies van Belgische land- en tuinbouwers te vormen. Het plan, dat uitgaat van de Southern

Settlement and Development Organisation, wordt gesteund door de regering van de betrokken staten en door banken en spoorwegdirecties.

Er zijn reeds 20 Belgische landbouwers naar Amerika vertrokken en weldra zullen er nog meer volgen.

2 januari 1915

Donderdagmorgen is een honderdtal vluchtelingen in Roosendaal uit de Java naar het kamp te Gouda vertrokken. Dit is het gehele aantal dat aan het verzoek van de minister om de Java te verlaten heeft gehoor gegeven.

De toevloed van vluchtelingen is vooral de laatste dagen weer kolossaal toegenomen. Vooral uit de omstreken van Kalmthout, Kapellen en Essen komen de Belgen weer met troepjes tegelijk naar Roosendaal, gedwongen als zij zijn door de nijpende nood aan levensmiddelen.

Kleren voor de vluchtelingen.

Nog steeds komen bij het secretariaat van het Nederlands comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers directe aanvragen in om kleren van personen en comités, die zich met de zorgen voor de vluchtelingen bezig houden. Het comité meent hieruit te moeten opmaken, dat zijn mededeling dienaangaande niet tot alle plaatsen van ons land is doorgedrongen. Het herhaalt derhalve, dat het de benodigde kledingstukken verstrekt, doch uitsluitend door tussenkomst der provinciale comités, wiens voorraden geregeld door het Nederlands comité worden aangevuld.

De adressen der provinciale comités zijn als volgt: provinciaal comité voor vluchtelingen te 's Gravenhage, Middelburg, Assen, Utrecht, 's Hertogenbosch, Arnhem, Enschede, Leeuwarden en Groningen.

In Noord-Holland en Limburg, waar geen provinciale comités werkzaam zijn, dient men zich te wenden respectievelijk tot de heer H. Stinis, secretaris Vluchtelingencomité, Haarlem, en de heer Henri van Oppen te Maastricht.

De kapitein van den Berge van de Telegraaf 5, die te Brussel gevangen gehouden werd door de Duitsers, omdat er brieven bij zijn landingspapieren werden gevonden, is na borgstelling vrijgelaten.

3 januari 1915

Een der redacteuren van Het Volk heeft op verzoek van de minister van binnenlandse zaken gisteren een vrij langdurig onderhoud met de minister gehad over de toestand van het vluchtoord te Nunspeet, ten einde de minister zijn indrukken van een kort geleden aldaar gebracht bezoek mede te delen.

De minister heeft met de meeste aandacht kennis genomen van de door de journalist aangewezen misstanden en de door hem nodig geachte verbeteringen betreffende de inrichtingen der loodsen, de vrijheid van beweging der vluchtelingen en de geest waarin het toezicht in het vluchtoord wordt gevoerd, en heeft ernstige overweging toegezegd van de door de journalist aangegeven denkbeelden ten einde in de medegedeelde misstanden verandering te brengen.

4 januari 1915

Belgische spoorweg- en postambtenaren.

De ambtenaren, bedienden en werklieden van het Belgische ministerie van openbare werken en landbouw verblijvende in de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Noord-Holland, Zuid-Holland, Overijssel en Gelderland, wordt dringend verzocht zo spoedig mogelijk aan het hoofdcomité van personeel van spoorwegen, posterijen en telegrafie van de Belgische staat, in Nederland vertoevend een lijst te doen toekomen, meldende hun naam en voornaam, graad of hoedanigheid, salaris, het ministerie bij hetwelk zij behoren (openbare werken of landbouw), hun ouderdom, familiestand (jongeman, getrouwd, getal kinderen) en adres in België en in Holland.

Deze inlichtingen werden het comité gevraagd door de Belgische minister en hebben tot doel de betaling aan de belanghebbenden te verhaasten.

5 januari 1915

Het Nederlands comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers had aan het einde van 1914 ongeveer een half miljoen gulden ontvangen, te weten 426.303 gulden, 5553 frank en 138 mark. Het comité beveelt zich voor zijn beschermelingen, de vluchtelingen, bij de intrede van het nieuw jaar opnieuw bij het Nederlandse volk aan. Het vestigt in de eerste plaats de aandacht op die categorie van vluchtelingen, die aanvankelijk, met hetgeen zij van hun hebben en houden wisten te redden, meenden te kunnen toekomen. Helaas, het einde van de ellende is nog steeds niet te voorzien: thans zien zij zich, hoe node ook, gedwongen, zich tot Nederlands weldadigheid te wenden. Voor hen is een verblijf en masse, met andere lagen der bevolking, minder gewenst, zodat het

comité te hunnen behoeve een beroep doet op allen, die in de gelegenheid zijn huisvesting te verlenen. Het comité zou het op hoge prijs stellen indien allen, die zich voor het vluchtelingenvraagstuk interesseren en de beschikking hebben over kunnen verkrijgen over woningruimte, zich in verbinding stelden met de damescommissie voor de afdeling huisvesting, welke onder leiding van mevrouw H. G. De Booy, permanent werkzaam in Rokin 91, Amsterdam, telefoon N° 5386.

Zaterdag zijn er 750 Belgische vluchtelingen per extra trein van Bergen op Zoom naar Nunspeet overgebracht.

6 januari 1915

Wisselen van Belgisch geld.

Teneinde het wisselen van Belgische geld aanmerkelijk te vergemakkelijken en misbruiken te vermijden, is bepaald, in overeenstemming met de Nederlandse Bank, waarvan de voorkomendheid het mogelijk maakt Belgisch geld tegen een hoge wisselkoers in te wisselen, dat van 12 dezer af de uitgewekenen, die zich aanmelden om hun Belgisch geld in te wisselen tegen Hollands geld, voorzien moeten zijn van een identiteitskaart zoals voorgeschreven.

Deze kaart zal kosteloos worden verstrekt door bemiddeling van de Union Belge, die elke maandag, woensdag, donderdag en zaterdag van 10 tot 12 en van 14 tot 17 u in het Beursgebouw te Amsterdam (ingang Oudebrugsteeg) zitting houdt.

Belanghebbenden worden er opmerkzaam op gemaakt, dat op hun identiteitskaart een foto moet zijn aangebracht. Zij dienen zich dus te voorzien van een gelijkend portret. Bij wijze van

overgangsmaatregel zal het geoorloofd zijn, in tegenwoordigheid van de leden der commissie, welke speciaal door de Union Belge wordt benoemd, het portret af te nemen van de identiteitskaart, waarvan de belanghebbenden op het ogenblik zijn voorzien.

Het wisselen zal worden geweigerd aan alle personen, die niet van de voorgeschreven kaart zijn voorzien.

De volgende beslissingen van de Belgische regering zijn ter kennis van de Belgische vluchtelingen in Engeland gebracht:

1. De gewezen burgerwachten worden als vrijwilligers aangenomen in het leger tot de ouderdom van 45 jaar.
2. Al de ongehuwde jongelingen van 18 tot 30 jaar, welke niet verlangen een verbintenis in het leger aan te gaan, kunnen verplicht worden te werken voor het leger (wet van 14 augustus 1887).

7 januari 1915

Rotterdam - Bezigheid voor Belgische vluchtelingen.

Men deelt ons mede:

Bij de grote vraag naar ondergoed hebben enige dames hier ter stede op kleine schaal een proef genomen, om Belgische vrouwen te laten naaien voor hun ongelukkige landgenoten. Dat die aanvankelijke proef een groot succes belooft te worden, is te danken aan de onverwachte en niet genoeg te waarderen hulp van drie Amerikaanse heren, gezonden door de "Rockefeller foundation for war relief". De heren Jenkinson, dr. Rose en mr. Bicknell hebben als opdracht door heel Europa te reizen, om te zien, waar hulp het meest nodig is. In ons land gekomen, vonden zij ook hier grote nood, vooral ook onder de Belgische vluchtelingen door de gedwongen ledigheid. Zij zijn bereid hen te helpen, wanneer van

hun kant de wil tot werken bestaat, en zij willen in Rotterdam een proef nemen, die als zij slaagt, over het gehele land zal worden voortgezet. Mislukt deze proef, dan trekken zij hun belofte terug.

Een comité heeft zich gevormd, bestaande uit bovengenoemde dames en de heer Jenkinson. Dit comité heeft in enkele dagen ruim 80 Belgische vrouwen in het Uraniumhotel aan het naaien en breien gezet. Met grote bereidwilligheid en dankbaarheid werken nu deze vrouwen voor hun landgenoten. Per dag worden er 75 stuks mannenkleden afgeleverd. 1/3 hiervan komt ten goede aan de vluchtelingen te Rotterdam; 2/3 hoofdzakelijk aan de geïnterneerde Belgische militairen. Alle kosten van naaimachines, stof enz. worden gedragen door de Amerikanen, die hierdoor indirect het land een grote dienst bewijzen, en aanspraak mogen maken op grote dankbaarheid. De commissie hoopt van harte, dat onze stad de hoge dank, die Amerika van Rotterdam heeft, niet zal doen verloren gaan en dat zij zich het in haar gestelde vertrouwen ten volle waardig zal tonen.

Onder de Belgische vluchtelingen te Middelburg zijn, zo meldt de Middelburgsche Courant, nog enkele gevallen van tyfus vastgesteld.

Hedenmiddag vertrekken 450 Belgische uitgewekenen per extra trein van Den Haag naar Hoek van Holland om van daar per extra boot van de Great Eastern naar Engeland te gaan.

8 januari 1915

De minister van binnenlandse zaken heeft aan de commissarissen der Koningen - nadat zijn aandacht daarop is gevestigd - met het oog op gevaar, dat de aanwezigheid in ons land van vrouwelijke vluchtelingen van losse zeden voor onze openbare gezondheid en zedelijkheid oplevert, bericht, dat het hem gewenst voorkomt, dat alle publieke vrouwen onder de vluchtelingen, benevens alle vrouwen, die zich buiten echt met mannen afgeven, onverwijld,

desnoods tegen hun wil, worden overgebracht naar het vluchtoord te Nunspeet.

Te Roosendaal is een Belgische vluchteling aangekomen, die 101 jaar oud is.

In een te Sluis gehouden vergadering van Belgische vluchtelingen, die niet op de lijsten van het steuncomité vermeld staan, is, naar de aan de Middelburgsche Courant wordt gemeld, besloten, te trachten een hulp- of voorschotbank op te richten, waardoor kredieten verleend kunnen worden, hetzij op effecten, hetzij op landerijen, wanneer de eigendom door twee geloofwaardige personen bewezen wordt, bij gebrek aan koopakten of eigendomsbewijzen.

Verder zal worden getracht, een gemakkelijker wijze van verwisseling van Belgisch in Nederlands geld te verkrijgen.

De vergadering werd door ruim 250 personen bezocht.

Van de Belgische vluchtelingen, die tot dusver in het Uraniumhotel alhier verblijf hielden, zijn hedenvoormiddag ongeveer 500 mannen, vrouwen en kinderen per extra trein overgebracht naar Gouda, waar zij in het vluchtelingenkamp worden opgenomen. Van de ongeveer 200 die nu nog in het hotel vertoeven, vertrekken in de loop van deze week een 120 naar Engeland, terwijl dan alleen de zieken nog overblijven.

9 januari 1915

De penningmeester der Nederlandse Esperantistenvereniging heeft terug 100 gulden afgedragen aan het Belgische gezantschap te 's Gravenhage voor de Belgische uitgewekenen. Tot heden is nu 625

gulden afgedragen, welke som door Esperantisten uit verschillende landen is bijeengebracht.

De commissie van advies inzake werkverschaffing aan de in Engeland verblijvende Belgische vluchtelingen heeft thans haar rapport uitgebracht.

Zij verdeelt, naar wij onlangs hebben medegedeeld, de vluchtelingen in drie categorieën:

1°. Die geschikt zijn voor werk, waar in Engeland vraag naar is. Dezen zijn zo goed als allen reeds in de landbouw en nijverheid geplaatst.

2°. Die geschikt zijn voor werk, waarnaar geen vraag is (kleermakers, diamantbewerkers, drukkers, boekbinders, metaalbewerkers, timmerlieden, meubelmakers).

De commissie stelt voor, deze mensen in de plaatsen, waar zij vertoeven, werk te verschaffen waarvoor zij geschikt zijn, doch de door hun gemaakte kleren en andere artikelen niet op de markt te brengen en zo uitsluitend te bestemmen voor de vluchtelingen zelf, hetzij voor dadelijk gebruik, hetzij om mee te nemen als zij Engeland weer verlaten. Op die wijze worden de belangen van de Engelse werklieden niet geschaad.

De door de Belgen verrichte arbeid, ofschoon bedoeld om hen nuttig bezig te houden, zal beloond worden.

Aan de plaatselijke comités wordt opgedragen, werklokalen voor de vluchtelingen in te richten.

Voor de 3e categorie van vluchtelingen: ambtenaren, klerken, musici, onderwijzers, schrijvers, advocaten e.d. heeft de commissie geen voorstellen gedaan.

In Engeland is een commissie benoemd, die belast is met de taak de Belgische vluchtelingen in Engeland zoveel mogelijk aan werk te helpen. De president van de Local Government Board, Herbert Samuel, doet nu in de Times een beroep op het publiek om het werk der commissie te steunen door een onderdak te verschaffen aan die Belgische vluchtelingen. De brief luidt:

“De sympathie van het Engelse volk voor de Belgen heeft zich ondermeer getoond door de algemeenheid der aanbiedingen van gastvrijheid aan de vluchtelingen. In vele steden en graafschappen zijn commissies gevormd; en overal in den lande hebben particuliere personen gaarne onderdak en onderhoud verstrekt aan tientallen van duizenden, die gedwongen waren, hun door de Duitse invallers onbewoonbaar gemaakte huizen te verlaten. Maar het kleine Nederland geeft edelmoedig een onderkomen aan tweemaal zoveel Belgen als naar Engeland kwamen. De druk, die de hulpbronnen van Nederland hierdoor ondervinden, is niet onbelangrijk. De moeite om er onderdak te verschaffen, is zeer groot geweest. De openbare mening hier te lande heeft op een overbrenging van die vluchtelingen uit Nederland naar de betere toestanden, die in Engeland kunnen worden geboden, aangedrongen; en thans worden vier- tot vijfduizend vluchtelingen per week naar Engeland gebracht. Velen hunner oefenen vakken uit, waarin er hier werkkrachten nodig zijn; zij kunnen werk vinden op voorwaarden, waaruit van het standpunt van de Britse werknemer geen bezwaar bestaat. Maar vele anderen, tot alle klassen der maatschappij behorende, kunnen voorlopig niet in eigen onderhoud voorzien; bovendien neemt het aantal

vluchtelingen hier te lande die de hulpmiddelen hebben opgeteerd waarvan zij zich tot dusver nog konden bedruipen, toe. Deze lieden moeten thans tot anderen opzien om te worden geholpen.

De oorlogsvluchtelingencommissie deelt mee, dat vrijwel alle tot nu toe ingekomen aanbiedingen van gastvrijheid zijn aanvaard. Er bevinden zich reeds meer dan 4000 vluchtelingen in de tijdelijke toevluchten te Londen van de Local Government Board voor wie op het ogenblik geen langduriger onderdak beschikbaar is.

Echter zijn er verscheidene plaatsen, niet gelegen in gebieden waar vluchtelingen niet mogen verblijven, die de begeerte zouden kunnen koesteren een groter aantal dan tot dusver te nemen in de vervulling der plicht welke onze natie ten opzichte van België heeft. In overleg met het oorlogsvluchtelingencomité heeft de Local Government Board op zich genomen, inlopende aanbiedingen van gastvrijheid te ontvangen. Dergelijke aanbiedingen moeten worden gericht tot de secretaris van de Board, in Whitehall, doch particuliere personen kunnen de snelle administratie het best in de hand werken door hun uitnodigingen zo mogelijk in te dienen bij de dichtstbijzijnde afdeling van het Belgische vluchtelingencomité.

Met het oog op al wat deze vluchtelingen hebben geleden, en op al wat België heeft gedaan voor de zaak der verbondenen, vertrouw ik, dat het enkel nodig zal zijn, de bestaande dringende nood aan het land bekend te maken, om een antwoord uit te lokken, dat op afdoende wijze in de toestand voorziet.”

Per extra boot van de Great Eastern zullen morgen 500 Belgische vluchtelingen naar Engeland vertrekken.

Zij komen uit Amsterdam, Haarlem en Rotterdam.

10 januari 1915

De heer Mac Meyerowitz te New-York heeft aan de Belgische legatie in Den Haag 1381 gulden doen toekomen met bepaling, dat dit bedrag gestort moet worden in het fonds ten behoeve van de onvermogen Belgische vluchtelingen.

De legatie heeft het geld overgemaakt aan het Nederlandse Comité tot Steun te Amsterdam, om verdeeld te worden overeenkomstig de bedoeling van de heer Mac Meyerowitz.

De 17e dezer vertrokken van Maastricht naar Engeland, over Hoek van Holland, 144 Belgische spoorwegbeambten.

Bij het internationale bureau van onderwijzersverenigingen is voor noodlijdende Belgische onderwijzers 4258 gulden ingekomen.

11 januari 1915

Het vluchtelingenoord Java te Roosendaal, dat eerst op bevel van de minister moest ontruimd worden, blijft thans voor dit doel beschikbaar.

Vrijdagavond is de ministeriële brief gekomen, waarbij aan de regeringscommissaris verzocht werd de Java thans zo snel mogelijk als vluchtelingenoord gereed te maken en af te werken.

Het nieuwe gedeelte was zo goed als afgewerkt, toen het bevel tot ontruiming kwam.

Op de 1^e verdieping wordt een schoollokaal ingericht, waar Belgische onderwijzers aan de kinderen les zullen geven; op dezelfde verdieping vindt men een kapel, waarin dagelijks door Belgische geestelijken de heilige mis zal worden opgedragen en

godsdiensonderwijs zal gegeven worden. Daarachter is een flink ruim lokaal, waarin de vrouwen en meisjes verschillende huishoudelijke bezigheden kunnen verrichten, als naaien, verstellen, mangelen enz.

Op de tweede verdieping is de slaapzaal uitsluitend voor meisjes en alleen zijnde vrouwen, daarachter de slaapzaal voor de gezinnen, bestaande uit grotere en kleinere kamertjes, geheel met plankjes afgeschoten en van voor met een gordijn gesloten. In deze kamertjes kunnen de gezinnen geheel op zichzelf leven en hun slaapgelegenheid inrichten. De slaapgelegenheid van het tegenwoordig entrepot wordt ingericht uitsluitend voor mannen.

In de grote ruimte gelijkvloers van het entrepot wordt een planken vloer gelegd en de zaal zal dan tot eetzaal dienen. Alles is elektrisch verlicht, en zes grote kachels of ovens zijn beschikbaar gesteld.

Ook zijn er in het gebouw enkele badgelegenheden; op de etages der vrouwen zijn toiletten aangebracht.

Het Antwerps centraal bureel voor vluchtelingen maakt, teneinde teleurstelling en tijdverlies te voorkomen, bekend dat vanwege de pascentrale aan het bureel is medegedeeld, dat van heden af slechts voor zeer dringende en afdoende redenen passen naar Nederland worden verstrekt.

Het is reeds bekend, dat aan Belgen, Fransen, Engelsen, Russen absoluut geen passen worden afgegeven.

Rotterdam –

Gisterenmiddag zijn 109 Belgische vluchtelingen, die tot dusverre in het Uraniumhotel verblijf hielden, van het station Delftse Poort

alhier naar Hoek van Holland vertrokken om zich daar naar Engeland in te schepen. Van de ongeveer honderd vluchtelingen, die nu nog in het Uraniumhotel vertoeven, vertrekt in de loop der week terug een gedeelte naar Engeland.

Bij het Nederlandse comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers is thans in totaal ontvangen 499.537 gulden, 55.555 frank en 138 mark.

Uit Budel (Noordbrabant) wordt ons gemeld:

In het kantinegebouw van de zinkwitfabriek huizen tal van uit België gevluchte dienstplichtige jongelingen, meestal afkomstig uit Hamont. Er waren te Hamont ongeveer 100 jongelingen van de lichtingen 1914, 1915 en 1916, die zich moesten melden aan de kommandantur. Op het laatst gehouden appel verschenen er van de ruim 100 slechts 8. Aangezien ouders en voogden verantwoordelijk worden gesteld voor de jongelingen, zijn vele ouders, uit vrees voor de Duitse straffen, eveneens naar Nederland gevlucht.

12 januari 1915

Men meldt ons uit Terneuzen:

De 800 door het comité alhier verpleegd wordende Belgische behoeftige vluchtelingen zijn thans allen van een stel flinke onderkieren voorzien. Bij de burgemeester is bericht ontvangen, dat hare majesteit de koningin zal zorgen voor 5 luiermenden ten behoeve van de in verwachting verkerende vrouwen.

Per boot van de Great Eastern vertrekken morgen en donderdag terug 500 Belgische vluchtelingen van Hoek van Holland naar

Engeland. Zij vertrekken per extratrein van Rotterdam Delftse Poort 's namiddags kwart voor drie.

Rotterdam

De laatste 28 Belgische vluchtelingen, die nog in het Uraniumhotel alhier vertoefden, zijn hedennamiddag naar een inrichting van Montefiore, in de Oppert overgebracht. Het zijn mensen die behoren tot gezinnen waarin ziekte is. Vijftig Belgen, die ook in het Uraniumhotel verblijf gehouden hebben, zijn naar Gouda gebracht. Dit hotel is thans geheel ontruimd.

13 januari 1915

Belgische kinderen.

Dinsdag zijn de heer dr. E. Verviers, die namens het Tehuis voor Belgische Kinderen te Amsterdam en de heer en mevrouw Kellenaers, die namens het R.K. Huisvestingscomité te Leiden een zesdaagse reis door België ondernamen, teruggekeerd. Zij hebben van de gouverneur-generaal uit Antwerpen verlof gekregen om hulpeloze, zich in nood bevindende Belgische kinderen vrij naar Holland te brengen en deze op speciale passen door België en naar Holland te vervoeren.

Overal, zowel bij de Duitse als de Belgische autoriteiten werd het gezelschap met open armen ontvangen, daar de nood allerdringendst is. Reeds hebben de comités ongeveer 1600 kinderen in Holland geplaatst en daar er nog plaats is voor duizenden, kan nu het werk eerst echt beginnen.

Mevrouw Kellenaers heeft reeds 20 kindertjes uit Antwerpen en omgeving meegebracht, die voorlopig in een doorgangshuis te Breda zijn ondergebracht.

Men prijst zeer de voorkomendheid, waarmee gedurende de moeilijke reis de Duitse soldaten aan de stations de "kinderen van de vijand" hielpen.

Het Christian Herold Fonds tot steun aan oorlogsweduwen en –wezen in Holland, gevestigd alhier, waarvan erevoorzitters zijn de heren baron A. Fallon, Belgisch gezant in Den Haag, marshall Langhorne, secretaris van het Amerikaanse gezantschap in Den Haag, kolonel S. Listoe, Amerikaans consul-generaal te Rotterdam, en Edw. Knight, Belgisch vice-consul te Rotterdam, voorzitter is prof. J. F. Niermeijer, te Utrecht, en secretaris-penningmeester de heer P. C. Jongeneel, te Rotterdam, heeft dezer dagen een eerste bijdrage, groot ongeveer 25.000 gulden, doen toekomen aan het Nederlandse Comité tot steun van Belgische en andere vluchtelingen te Amsterdam.

14 januari 1915

De consul-generaal van België te Amsterdam bericht dat zal worden overgegaan tot de uitbetaling van de gelden, waarop de families van bij het Belgisch leger dienende miliciens recht hebben ingevolge de wet van 30 augustus 1913 en van de wet van 4 augustus 1914.

Rechthebbenden moeten zich ter verkrijging daarvan vooraf laten inschrijven in de daarvoor bestemde registers. De rechthebbenden zullen moeten voorzien zijn van hun identiteitskaarten alsmede van een bewijs van de gemeentelijke overheid vermeldende de datum, waarop zij zijn ingeschreven.

16 januari 1915

De Belgische regering en de uitgeweken Belgen.

Londen, 15 januari. Naar de Daily Telegraph uit Havre verneemt, heeft de Belgische regering donderdag besloten alle ongehuwde jongemannen tussen 18 en 30 jaar op te roepen. Zij die geen militaire dienst wensen te verrichten, zullen voor nuttige openbare werken worden gebezigd. Eenieder zal binnen drie dagen een verklaring hebben af te leggen voor de consul van de plaats waar hij zich bevindt en bij gebreke daarvan in verzuim worden gesteld en dienovereenkomstig behandeld door de gendarmerie.

Volgens de Indépendance belge zal het Belgische leger weer op een sterkte van honderdduizend man worden gebracht.

Door tussenkomst van de commissarissen der koningin is, zo meldt het Nieuws van de Dag, aan de burgemeesters verzocht, spoedige mededeling, of zich in de gemeente thans Belgische vluchtelingen bevinden, die na uit ons land naar Engeland te zijn vertrokken, van daar zijn teruggekomen naar Nederland en, zo ja, hoeveel. Verder, of er zich onder bovenbedoelde vluchtelingen personen bevinden, die in Engeland voor de militaire dienst zijn afgekeurd, en zo ja, hoeveel.

Bij beschikking van de minister van binnenlandse zaken zijn 10 uitgeweken Belgische studenten toegelaten tot het kosteloos volgen van de lessen aan de Technische Hogeschool te Delft.

Morgen gaan er per extratrein van Nunspeet 130 en dinsdag 400 Belgische vluchtelingen naar Hoek van Holland, om verder per boot van de Great Eastern naar Engeland te reizen.

De regeringscommissaris in het vluchtoord te Nunspeet, dr. Hendrik Muller, heeft tot adjunct-regeringscommissaris aangesteld de 1^e luitenant-kwartiermeester van het leger hier te lande Sytse Nijdam, die van den beginne af aan bij hem gedetacheerd is geweest.

18 januari 1915

Men schrijft ons uit Middelburg:

Als een bewijs, dat onder de Belgische vluchtelingen velen zijn, die nog niet van alle middelen ontbloot waren, mag wel worden genoemd, dat tot nu tot alleen in Zeeland reeds meer dan 7.000.000 frank door hen is gewisseld. Al dit geld is hier te lande uitgegeven en tal van winkeliers hebben dan ook bijzonder goede zaken gedaan.

De concerten, die Em. Hullebroeck in de afgelopen drie maanden in verschillende plaatsen van ons land heeft gegeven ten bate van de Belgische vluchtelingen, hebben meer den 12.000 F opgebracht.

De heer J. Systemans, te Maastricht, is benoemd om naast en als plaatsvervanger van de regeringscommissaris, de heer Wilhelm, het in wording zijnde vluchtelingenkamp te Uden te leiden.

Voor de Vlamingen onder de gewone Belgische soldaten in Engeland, die daar worden verpleegd, wordt lectuur gevraagd.

Mevr. A. Simonis, hotel Paulez in Den Haag, zal er zich mee belasten, de ontvangen boeken, enz. naar Engeland te verzenden.

De Belgische vluchtelingen te Londen.

Wij lezen in het Handelsblad van Antwerpen:

Een groot aantal Antwerpenaren van alle rang, van beide geslachten en van elke ouderdom hebben daags voor de beschieting de wijk genomen naar Londen en zijn er gebleven. Of zij gelijk hebben gehad of ongelijk, dat is hier de kwestie niet, en er is niemand die hun het minste verwijt zou gedaan hebben, indien ze nu niet op het ongelukkig gedacht waren gekomen heel wat lawaai te maken rond een even onverwachte als potsierlijke ontdekking.

Inderdaad, in de vrije uren van hun behaaglijk nietsdoen, hebben velen onder hen ontdekt dat het enig waren patriottisme bestaat, niet in het mee doorstaan van de beproevingen van het vaderland op de vaderlandse bodem zelf, maar wel die mee te leven ... van heel ver, midden van de geen het minste gevaar opleverende, hartelijke, onvergetelijke en dikwijls kosteloze en vrijgevege gastvrijheid van Engeland.

En om die houding kracht bij te zetten, hebben zij in de nabijheid van het Strand het nieuwe België gesticht, de Cercle Belgica, voortaan voor hen het ware België, tot het hun behagen zal terug te keren naar dat andere België, dat zich nog altijd uitstrekt langs Maas- en Scheldeboorden, van Haspengouw tot aan het Vlaamse strand.

En dit nieuwe België heeft tot voorzitter, Mr. Charles Bauss, advocaat, oud stafhouder van de balie te Antwerpen.

Mr. Bauss heeft zijn voorzitterschap gekenmerkt door redevoeringen, vele in getal, doch waarvan de in Antwerpen gebleven Antwerpenaren, van alle gemeenschap verstoken, weinig of niets gehoord hebben.

Evenwel hebben zij nu onlangs, dank aan wonderen van onbescheidenheid, toch een der toespraken van de meester,

beknopt in de Parijse Excelsior weergegeven, te lezen gekregen. En opdat iedereen het zou weten, ziehier de vertaling ervan:

“Er zijn Belgen, die door familiebanden, door armoede, gehechtheid aan de geboortegrond, in België zijn gebleven; die keuren wij niet goed, wij hebben medelijden met hen. Er zijn Belgen die menen dat zij, door in België te blijven of er wensen terug te keren, nuttig menen te zijn aan hun landgenoten: van hen zullen wij zeggen dat zij zich vergissen. Er zijn Belgen, die in België blijven of er wensen terug te keren, onder voorwendsel dat zij, door hun tegenwoordigheid, hun bezittingen kunnen beschermen, hun zaken doen bloeien en dat, feitelijk, de Duitsers niet meer aanvallend zijn. Die laken wij formeel. Men moet niet naast de Duitsers leven. Men moet niet aan het volk, dat ginder gebleven is, de indruk geven, dat wij, de leiders, het mogelijk achten naast Duitsers te leven. Wij moeten aan onze bevolking, aan onze bondgenoten, aan Europa, aan de hele wereld, die indruk inplanten, dat het onmogelijk is naast Duitsers te leven.”

En het blad voegt er bij: “Die wijze en vaderlandslievende vermaningen werden luid toegejuicht door de ganse vergadering.”

Goed; nu mr. Bauss gedaan heeft zullen wij ook eens iets zeggen, want er zijn zo van die mensen – er zijn er zelfs in Antwerpen – die toch wat licht omspringen met de waardigheid van hen, die hier in de moeilijkste omstandigheden hun plicht willen vervullen.

Onder de hiel liggen van een veroveraar, verkocht zijn aan de veroveraar, is een verwijt dat die mensen zomaar zonder het minste besef van de draagwijdte van hun woorden zich uit de mond laten vallen.

Zich onderwerpen aan de eisen der bezetting, zich onderwerpen aan de voorschriften die in een bezet land gelden, doen wat men niet laten kan en verplicht is te doen, overal waar een veroveraar meester is, staat voor enkele lieden gelijk met ... kruipen voor de bezetter.

Sedert de Duitse bezetting zijn hier toestanden ontstaan waarmee allen af te rekenen hadden die hier zijn gebleven, zijn verplichtingen geboren naar dewelke zij zich te gedragen hebben, maar bij dewelke zij ook geen zier, maar geen zier, van hun vaderlandse gevoelens hebben geofferd.

En dan komt mr. Bauss ons daar parkeren in drie even verachtelijke categorieën: die waarmee hij medeleeft, die welke zich vergissen en die welke hij laakt!

In de ogen van mr. Bauss hadden de 7 miljoen Belgen, die hier zijn gebleven, allen hun matten moeten rollen en het land verlaten. Ze zijn hier te veel, en daar Holland, zichtbaar en heel terecht, meer heeft gedaan dan menselijkerwijze geëist kon worden, zouden we dus, of hadden wij, allen naar Engeland moeten gaan; enfin, een overtocht van de Noordzee, die de tocht van de Israëlieten over de Rode Zee ver in de schaduw zou gesteld hebben.

Maar wat een vurig Latijns bloed moet dan wel door de aderen vloeien van deze nieuwe Mozes, dat hij het aan 7 miljoen Belgen bijna als een landverraad aanreken hier te zijn gebleven, op gevaar af in aanraking te komen met een Duitsers.

Latijns bloed! ... Geen centiliter, nog geen milliliter! ... Mr. Bauss is geboren te Brussel, 12 maart 1856, uit Duitse ouders; Belg bij optie op 21-jarige ouderdom, zoon van Karl Valentin Bauss, geboren te

Altleiningen in Beieren en van Christina Trimborn, geboren te Bergheim in Pruisen.

Een der hoogste ambtenaren van het Duitse burgerlijk bestuur in België, de heer rijksdagafgevaardigde Trimborn, draagt dezelfde naam als de moeder van Mr. Bauss; het toeval heeft van die streken!

Hier dient nog enkel herinnerd dat, vóór de beschieting, het gouvernement door sommige onder onze medeburgers openlijk werd aangevallen omdat het enkel de Duitsers, door naturalisatie Belg geworden, buiten de versterkte omheining had doen gaan.

Volgens de Métropole moest alleman, wiens naam een Duitse oorsprong liet gissen of die, op vier geslachten afstand, tussen zijn oudgrootouders een Duitser liet ontdekken, voorgoed over de grenzen worden gezet.

En vandaag zien wij te Londen die aartszuivere mr. Bauss tot voorzitter kiezen en met hem in koor bulderen tegen in Antwerpen gewonnen en gebleven sinjoren, en zien wij hen ónze daden kleineren, ónze inzichten verdacht maken en ónze vaderlandsliefde in twijfel trekken.

Welnu, zo besluit het Handelsblad van Antwerpen, wij laten ons door niemand beledigen, en daarom delen wij dit kapittel der geschiedenis mee, opdat het gedrukt zou worden, wanneer het uur der afrekening, man tegen man en bij volle daglicht, zal geslagen zijn.

19 januari 1915

De toestand in België.

De heer W. A. van der Veen, voorzitter van het Antwerps centraal bureel, deelt ons mede:

In het algemeen kan iemand met optimistische blik redenen vinden tot blijdschap, wanneer hij let op het verstrekken van hulp aan noodlijdenden in België. De ellende heeft de helpers niet terneer geslagen, veeleer gestaald en veerkracht gegeven. Er is een elan gekomen sedert ik het laatst de pers iets liet weten omtrent de toestand. De ellende is natuurlijk niet verminderd, integendeel vermeerderd, maar ik verheug mij over de grotere krachtsontwikkeling van hen die hulp bieden. In Antwerpen heeft men 400.000 frank in betrekkelijk korte tijd bijeengebracht, op het platteland heeft men gedaan wat men kon en besloten ook de hand uit te steken om hulp te vragen waar men van tevoren niet had willen aankloppen. Als gevolg daarvan zijn afgevaardigd de senator Oscar van der Molen en de heer Henry Mayer uit Antwerpen, met opdracht geld te vragen van de naar het buitenland uitgeweken Belgen. Als hun helper in Nederland is aangewezen de bekende Antwerpse advocaat Laurent Fierens, thans te Arnhem, Steijnstraat 4.

Deze heren, die ik persoonlijk ken en met wie ik lang mocht samenwerken, zijn voorzitter en secretaris van het comité voor orde en openbare veiligheid te Antwerpen, dat terstond na het bombardement opgericht, van zo'n grote betekenis is geweest voor het Antwerps centraal bureel.

De genoemde heren bezoeken zoveel mogelijk de Belgische uitgewekenen, om hen te wijzen op hun plicht tegenover hun lijdende landgenoten in België, die zeer zeker 7/8 van de gehele bevolking vertegenwoordigen. Het is een niet te bestrijden feit, dat een belangrijk deel van de bezittende klassen uit België is geweken,

die zoveel van hun geldmiddelen als hun mogelijk was hebben meegenomen, waardoor zich het merkwaardig verschijnsel voordeed, dat in België achterbleven de landbouwende, de werkende en de lagere middenklassen, met een aantal mannen met plichtsbesef en eergevoel, die weigerden zich van hun volk te scheiden en die van zo'n grote betekenis bleken voor de algemene leiding en het bijzonder bestuur van stad en land. Wij weten dat sommige in het buitenland vertoevende Belgen hebben getracht deze mensen in een onaangenaam daglicht te stellen en hen als vijanden der ware Belgen voor te stellen, maar zeer zeker zal de geschiedenis uitwijzen, als het opgewaarde stof bezonken is, dat de werkelijke kracht van het Belgische volk zich nooit schoner heeft geopenbaard dan in deze trouwe, stille mannen, die voor hun volk trachtten te redden wat te redden is, en althans enigermate een geregelde toestand in België hebben mogelijk gemaakt. Twee van deze mannen mocht ik zojuist welkom heten. Het is met een werkelijk gevoel van respect en genegenheid, dat ik dat deed. Ge begrijpt, dat ik de heren Van der Molen en Mayer bedoel. Ik twijfel er niet aan, of het zal hun gelukken, hun landgenoten die hier zijn en het goed hebben, nader te brengen tot de harten van de lijdende Belgische bevolking. Men is toch kind van hetzelfde huis, dat zo zwaar getroffen is. Nu zal men toch hart en hand openen voor hen, die ernstig, door harde nood gedwongen, komen met de bede om hulp.

Belgische vluchtelingen naar Engeland.

Zoals bekend is, vertrekken in de laatste tijd vele vluchtelingen naar Engeland. Daarbij wordt in de haven van vertrek vanwege de opperbevelhebber van land- en zeemacht toegezien, opdat een georganiseerde uittocht van mannelijke vluchtelingen van dienstplichtige leeftijd zou tegengegaan worden.

Te Amsterdam wordt aan de Belgische vluchtelingen, die van daar naar Engeland wensden te vertrekken, een door de commissaris van politie voor gezien geparafeerd bewijs uitgereikt, op welk bewijs naam van de vluchteling, leeftijd, plaats van herkomst enz. zijn vermeld. Te Amsterdam wordt, voordat bedoeld bewijs wordt afgegeven, controle geoefend, ook wat betreft eventuele dienstplichtigheid enz. Zo een dergelijk bewijs ook in andere gemeenten, waar de aanwezige vluchtelingen zijn geregistreerd, werd afgegeven, zou daardoor, naar de minister van binnenlandse zaken door tussenkomst van de opperbevelhebber van land- en zeemacht wordt medegedeeld, de controle in de haven van vertrek op de uittocht van Belgische vluchtelingen naar Engeland zeer worden vergemakkelijkt.

De minister heeft het vorenstaande door tussenkomst van de commissarissen der Koningin in de onderscheidene provincies aan de burgemeesters doen mededelen, onder uitnodiging om, indien registratie van de vluchtelingen plaats vond, voortaan dienovereenkomstig te willen doen handelen. In gemeenten waar geen commissaris van politie is, zouden de bewijzen door of namens de burgemeester geparafeerd kunnen worden.

20 januari 1915

Nu het aantal Belgische vluchtelingen te Vlissingen eerder toeneemt dan afneemt, heeft de regeringscommissaris voor de vluchtelingen in Noord-Brabant en Zeeland, na overleg met de plaatselijke autoriteiten, een comité ingesteld, ten einde leiding te geven bij de verzorging der vluchtelingen te Vlissingen.

Dit comité nodigde verschillende Nederlandse en Belgische dames en heren uit met het comité samen te werken voor het

stationswerk, de verstrekking van voeding en kleding, het huisbezoek en de aanraking met behoeftig geworden gezinnen uit de meer beschaafde stand. Dinsdagavond is in het stadhuis aldaar een vergadering gehouden, waarin alle bijzonderheden omtrent de organisatie en de verzorging werden geregeld en vastgesteld.

Van Maastricht vertrekken morgen 500 Belgische uitgewekenen per extra trein naar Hoek van Holland en vandaar per boot van de Great Eastern naar Engeland.

21 januari 1915

Belgische kinderen.

Mevrouw Kellenaers en notaris Brandts zijn gisteren respectievelijk vanwege het R.K. Huisvestingscomité te Leiden en het Tehuis voor Belgische kinderen te Amsterdam weer voor een week naar België vertrokken, om met de plaatselijke propagandisten en de geestelijke, die met de leiding is belast, in overleg te treden om de noodlijdende kinderen in de meest geteisterde streken naar Nederland over te brengen. Een der propagandisten heeft reeds 200 kinderen, onder wie vele wezen, bijeengebracht, die binnenkort in groepen van 20 tot 50 naar Nederland zullen worden vervoerd.

Belasting van Belgische vluchtelingen.

Brussel, 20 januari. Enige Belgische stedelijke besturen hebben het voornemen opgevat om aan de gevluchte goeode inwoners, die niet terugkeren, een bijzondere belasting op te leggen. De gouverneur-generaal heeft dit plan aanvaard en overgenomen voor heel België. Vluchtelingen die voor 1 maart niet terugkeren, zullen de tienvoudige persoonlijke belasting hebben te betalen.

Behoeftigen blijven vrijgesteld van belasting. De helft van de opbrengst der belastingen komt aan de gemeenten, de andere helft wordt ter hand gesteld aan de gouverneur-generaal, ten behoeve van het landsbestuur.

24 januari 1915

De minister van binnenlandse zaken heeft door tussenkomst van de commissarissen der koningin aan de gemeentebesturen een brief doen toekomen, waaraan het volgende wordt ontleend:

Aangaande de voeding van de vluchtelingen tekent de minister aan, dat de gemeentebesturen zich zoveel mogelijk moeten houden aan de door de regering vastgestelde maxima. Niet dan bij noodzakelijkheid zullen door het rijk hogere kosten worden vergoed. Dagelijkse verstrekking van vlees is niet nodig te achten. Tweemaal per week is voldoende. Wel kan ook zo nu en dan spek worden gegeven. Natuurboter mag niet worden gebruikt. Het is niet nodig, dat er steeds uitsluitend volle melk wordt verstrekt. In z.g. ondermelk is nog een hoge voedingswaarde aanwezig. Bier mag niet in rekening worden gebracht. Sigaren evenmin. Wel kan nu en dan aan mannelijke vluchtelingen wat tabak worden gegeven.

Huishoudelijk werk, schoonmaken van lokaliteiten, wassen van goederen en dergelijke werkzaamheden moeten aan de vluchtelingen worden opgedragen.

Kosten van toezicht moeten tot het hoogst noodzakelijke worden beperkt. Nu de gemeentebesturen bij het langdurige verblijf van de vluchtelingen moeten worden geacht de meer te vertrouwen elementen te hebben leren onderscheiden, zou het toezicht, indien dit nodig is, kunnen worden opgedragen aan degenen onder de betere elementen, die overwicht over de anderen hebben. Zo nodig

kan de gemeentepolitie proefsgewijs controle uitoefenen. Zijn er geen soortgelijke personen onder de vluchtelingen, en blijft toezicht nodig, dan zal dit zoveel mogelijk door de gemeentepolitie moeten worden uitgeoefend.

Kleren en schoeisel zullen door de gemeentebesturen niet meer dan bij uiterste noodzakelijkheid zelfstandig mogen worden aangeschaft. Indien de verstrekking ervan nodig is, moet de aanvraag geschieden aan het Nederlandse comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam.

25 januari 1915

Uitgeweken Belgen.

In ons blad is onlangs medegedeeld, dat er sedert het uitbreken van de oorlog door uitgeweken Belgen in de provincie Zeeland alleen reeds meer dan zeven miljoen is gewisseld en dat tal van winkeliers er dan ook bijzonder goede zaken gedaan hebben. Dit bericht heeft het Handelsblad van Antwerpen aanleiding gegeven tot enige opmerkingen aan het adres van haar uitgeweken landgenoten. Na de vraag gesteld te hebben hoeveel miljoen er door andere welgestelde Belgen dan nog in Engeland verteerd zijn en erkend te hebben, dat iedere Belg vrijgelaten moet worden het vaderland al dan niet te verlaten, schrijft het blad:

“Het blijft niettemin voor onze neringdoeners een diep bedroevende zaak, te moeten horen dat in Zeeland alleen de vluchtelingen 7 miljoen in de circulatie brachten en de winkeliers er bijzonder goede zaken deden.

Intussen zien onze winkeliers hun zaken kapot gaan bij gebrek aan klanten, kunnen de bazen hun werkvolk niet aan de arbeid helpen

om dezelfde redenen en blijven de door diezelfde uitlandigen verschuldigde rekeningen onbetaald.

Wij misgunnen geenszins aan de winkeliers in Engeland of Holland dat zij goede zaken doen; maar wij vinden, dat het hemd nader is dan de rok; dat onze welgestelde ingezetenen, vooral in ongelukkige dagen, bij ons volk hadden moeten blijven, ons volk hadden moeten helpen en steunen; en wij heten het allesbehalve fraai, het vet van de soep te schuimen in Antwerpen als er wat te verdienen valt en schampavie te spelen en uw geld op een ander te gaan verteren, wanneer uw medeburgers in nood verkeren.

Want met een klein deel van die miljoenen hadden hier duizenden mensen, die nu in noodtoestand verkeren, even eerlijk en deftig als vroeger hun kostje gewonnen en duizenden werklieden zouden niet verplicht zijn geweest bij het comité terecht te komen.

30.000 werklieden zouden vandaag niet verplicht zijn in onze stad bij de werklozenkas aan te bellen.

Wanneer ge daarbij de miljoenen in den vreemde gaat uitgeven, en intussen uw eigen landgenoten op de kom laat bijten, heb dan tenminste de kiesheid diegenen onder uw landgenoten met rust te laten, die hier met de behoeftigen het oorlogsbrood delen, en de centen, die zij te verteren hebben, door eigen stadsgenoten laten verdienen.

Parijs, 24 januari. De officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur luidt als volgt:

In de buurt van Nieuwpoort en Lombardsijde heeft de vijand de onlangs door ons genomen posities hevig gebombardeerd om een aanval voor te bereiden. Daar kwam hij echter niet aan toe, daar

onze artillerie de vijandelijke infanterietroepen, die zich met de bajonet op het geweer tot een stormaanval gereed maakten, verstrooide.

In de buurt van Ieper hebben artilleriegevechten van onderscheidene hevigheid plaats gehad.

28 januari 1915

Het grootste deel van de te Arnhem verblijvende Belgische vluchtelingen zal naar het vluchtoord te Ede worden overgebracht.

Aan het verslag van de commissie voor de Belgische vluchtelingen in Engeland ontleen wij het volgende: ongeveer honderdduizend vluchtelingen zijn bij mensen in huis goed onder dak gebracht. In de regeringsdepots zijn er nog 9000, wachtend op aanwijzing van kwartieren, en er worden er meer uit Nederland verwacht. Bovendien hebben er nog 1500 een tijdelijk verblijf gekregen. Voor Belgen, die geheel of gedeeltelijk voor hun onderhoud kunnen betalen, zijn enige honderden woningen gehuurd en gemeubeld. Voor duizenden gewonde en herstellende Belgische soldaten is er wordt gezorgd.

29 januari 1915

Voorschotbank voor Belgische uitgewekenen.

Naar men ons meldt, zal eerstdaags te Amsterdam op initiatief van voorname Belgische particulieren en bestuurders van Belgische banken met medewerking van verschillende Nederlandse bankinstellingen een naamloze vennootschap worden opgericht, welke zich ten doel stelt het verstrekken van gelden tegen onderpand aan personen, welke niet in de gelegenheid waren bij

het verlaten van hun land, zich van genoegzame geldmiddelen te voorzien, maar wel de beschikking hebben over andere thans niet op de gewone wijze te gelde te maken middelen.

De vennootschap verstrekt alleen die bedragen, welke nodig zijn voor het levensonderhoud, het verblijf hier te lande en zulks, op vastgoed, effecten, coupons, Belgische spaarbankboekjes, levensverzekeringsspolissen, juwelen, vorderingsbons van de Belgische staat en onder bepaalde voorwaarden ook hypothecaire inschrijvingen enz.

De zetel der vennootschap is te Amsterdam, het hoofdkantoor zal gevestigd zijn te 's Gravenhage, terwijl in verschillende plaatsen van ons land, als Rotterdam, Breda, Middelburg, Roosendaal en Maastricht reeds plaatselijke comités gevormd zijn.

30 januari 1915

Het vluchtelingenkamp te Ede, dat dezer dagen geopend is, is bestemd voor de beste elementen onder de vluchtelingen, die voor plaatsing in een kamp in aanmerking komen.

In verband daarmee is de inrichting van dat kamp met dat doel in overeenstemming gebracht.

Kleding voor Belgische vluchtelingen.

De centrale commissie tot behartiging van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen deelt mede, dat in overleg met de regering, het lid en de tweede secretaris van genoemde commissie, de heer B. J. Veldhuis, tevens lid van het Nederlands comité te Amsterdam, is aangewezen om voor de verdeling van kleren en schoeisel aan Belgische vluchtelingen zorg te dragen.

Het is echter hoogst noodzakelijk, dat de comités in de aanvragen een juiste omschrijving geven van hetgeen verlangd wordt, zoals aantal van mannen-, vrouwen-, en kinderkleding, en nummers voor schoeisel, terwijl de aanvragen moeten worden opgezonden aan het adres van de 2e secretaris, de heer B. J. Veldhuis, te Amsterdam, Kalverstraat 64.

Het Belgische comité.

In het begin van oktober 1914 hadden enige Antwerpse uitgewekenen in Den Haag besloten iedere dag bijeen te komen om de berichten van België mede te delen en de vraagpunten van gemeenschappelijk belang, die zich konden voordoen, te behandelen.

Uit deze kleine groep, die zich weldra uitbreidde met het toetreden van andere landgenoten herkomstig van alle plaatsen uit België, is het Comité Belge de La Haye gesproten, dat thans meer den duizend leden telt.

De commissie heeft thans haar vergaderingen overgebracht naar Groenmarkt 29.

Op de voortdurende aanvragen om de uitgewekenen te hulp te komen op allerlei gebied heeft het comité verschillende commissies uit zijn midden gevormd.

Thans heeft het comité als erebestuur: baron Fallon, Belgische gezant in Den Haag, mr. Fléchet, volksvertegenwoordiger, burgemeester van Warsage, mr. Mod. Terwagne, dokter, volksvertegenwoordiger en gemeenteraadslid van Antwerpen, mr. Fr. Van Cauwelaert, advocaat en volksvertegenwoordiger.

Het bestuur bestaat uit de voorzitters: L. Van de Wauwer, notaris, A. Dupont, advocaat; ondervoorzitter: Ch. Lens, J. Levita; secretaris-schatbewaarder: Th. Percy; secretaris: L. Laroche; raadsleden C. Creul de Catier, Ch. D'Aoust, A. De Cock, A. L. Gondrexon, J. Gunzburg, A. Hekkers, A. Lemoine, de gepensioneerde commandant F. Leruitte, L. Peters-Hierneaux, Ch. Van Leeckwijck, L. J. Vooz, Ch. Walckiers, M. Walckiers.

De heren Franck, voorzitter, en Ryckmans, ondervoorzitter der intercommunale commissie te Antwerpen, hebben gisteren hun opwachting gemaakt bij de minister van binnenlandse zaken en hem namens de stad Antwerpen en de 77 gemeenten, die tot de bevoegdheid der intercommunale commissie behoren, de hartelijke dank van bestuur en bevolking uitgesproken voor de offervaardige hulp aan de Belgische uitgewekenen in het algemeen en aan de Antwerpse uitgewekenen in het bijzonder betoond. Zij hebben aan minister Cort van der Linden medegedeeld, dat 7/8 van de bevolking in de omheining van Antwerpen terug is.

De Antwerpse heren hebben verder een onderhoud gehad met minister Treub, minister Bosboom en minister Posthuma, aangaande onderscheidene vraagstukken van voorziening van levensmiddelen en van bestuurlijk belang voor Antwerpen en omgeving.

Voor de Belgen.

Er heeft zich hier te lande een comité gevormd, dat zal trachten de Belgische plattelandsbevolking aan dekens te helpen. De dekens zullen in ons land worden aangekocht en worden voorzien van een Hollandse stempel.

Leden van het comité zijn de heren jhr. W. F. H. van de Poll, opperschenker van hare majesteit de koningin; jhr. I. B. D. van den Berch van Heemstede, lid van de tweede kamer, en L. D. I. L. de Ram, oud lid van de tweede kamer.

1 februari 1915

Belgische kinderen.

Notaris Brands, voorzitter van de vereniging tehuis voor Belgische kinderen te Amsterdam, is zaterdag, vergezeld van een der bestuursleden van het Leidse huisvestingscomité, uit België teruggekeerd met een 40-tal noodlijdende kinderen uit verschillende Belgische gemeenten. Deze kinderen worden kosteloos in Hollandse gezinnen opgenomen, welke zich voor dit doel reeds maanden geleden bij de beide comités hebben doen inschrijven. De grootste helft van deze kinderen zijn wezen en verschillende hebben hun ouders in de vluchtelingenpaniek verloren. Men kon het vele kinderen aanzien, dat zij gebrek hebben geleden.

Notaris Brands roemde zeer de houding der Duitse autoriteiten, die de grootste medewerking en hulp verleenden. Er werden zelfs Passierscheine verstrekt, welke toegang verleenden tot het operatiegebied, en aanbevelingen, om zo nodig van militaire auto's gebruik te mogen maken. Wanneer de financiële toestand der comités beter ware geweest, hadden honderden kinderen meegenomen kunnen worden. Dezen zijn thans voorlopig in Belgische gestichten ondergebracht en zullen zo mogelijk met de volgende reizen, vermoedelijk nog deze maand naar Nederland overgebracht worden.

Bijna alle vluchtelingen, in Arnhem verpleegd, zijn hedenmiddag in rijtuigen naar het vluchtoord Ede overgebracht.

Naar aanleiding van de proclamatie van de burgemeester van 5 januari ll. waarbij alle uit België hierheen gekomen vreemdelingen uitgenodigd werden zich opnieuw te doen registreren, hebben 4200 personen die hier wonen zich doen inschrijven.

Uit België.

Men meldt ons:

Als bijzonderheid en misschien ook als commentaar op een artikel in verschillende bladen, waarin de in hun land gebleven Belgen zich beklagen over de afwezigheid van zoveel bemiddelde landgenoten, meld ik u, dat een te Domburg wonende Belgische familie de D(ekker) dezer dagen tijding ontving dat haar tante, mej. M(ertens), een alleenwonende bejaarde en zeer gefortuneerde dame, wonend op een kwartier afstand van Antwerpen, donderdag jl. in haar woning vermoord is gevonden. De moord schijnt wel enige dagen tevoren te hebben plaats gehad. De familie denkt nog bijzonderheden te zullen ontvangen. Opmerkelijk is, dat geen geld was meegenomen, hoewel dat onder het bereid van de dader(s) lag. Men veronderstelt, dat een of andere omstandigheid zijn (hun) vlucht heeft verhaast. In ieder geval trekt de Belg er de conclusie uit, dat juist in deze tijd van armoede en duurte de veiligheid twijfelachtig is.

2 februari 1915

Tijdelijke Belgische vrijmetselaarsloge.

In een zeer talrijk bezochte plechtige bijeenkomst in het gebouw der Orde van Vrijmetselaren aan de Fluwelen Burgwal alhier, is zondag een tijdelijke Belgische loge van dit genootschap in ons land ingewijd. Met het oog op de oorlogstoestand en de aanwezigheid in ons midden van een groot aantal uitgeweken Belgische ordeleden, hebben de hoofdbesturen van de maçonnieke bond in de beide rijken de totstandkoming van deze tijdelijke loge goedgekeurd.

De Belgisch-Haagse loge heeft *Nous Maintiendrons* en heeft de kleuren van België's vlag aangenomen voor banier en onderscheidingstekens.

In de tempel van de Haagse Loge *l'Union Royale* heeft de inwijdingsceremonie plaats gehad. De grootmeester van de Belgische vrijmetselaars woonde de plechtigheid bij. Talrijke deputaties van heinde en verre waren aanwezig. In welsprekende, gematigde, vredelievende en hoopvolle taal hebben velen gesproken.

Van alle kanten werden huldeblijken en bewijzen van sympathie, ook stoffelijk, aangeboden.

Vocale en instrumentale muzieksnummers, deels van toepasselijke aard, hebben de plechtige inwijding opgeluisterd.

3 februari 1915

De territoriale bevelhebber van Zeeland heeft aan de burgemeesters in Zeeuws-Vlaanderen bekend gemaakt dat alle Belgische vluchtelingen, die binnen twee kilometer van de grens wonen, vóór 12 dezer moeten zorgen voor een nieuwe

verblijfplaats, verder van de grens gelegen. Deze bepaling treft een groot aantal vluchtelingen.

Aan het vluchtoord te Ede (Gelderland) zijn benoemd: tot regeringscommissaris de gepensioneerde kolonel J. T. H. Mingels; tot chef van de geneeskundige dienst dr. J. J. P. C. Bartolotti Rijnders, gepensioneerd officier van gezondheid 2^e klas; tot kinderarts mej. J. M. van den Thoon, in Den Haag; tot arts dr. Adrian, te Haarlem.

4 februari 1915

Het is bekend, dat meer of minder gegoede Belgische vluchtelingen ten huize van particulieren vertoeven, bij wie zij een of meer vertrekken hebben gehuurd. De aandacht der regering is er nu op gevestigd geworden, dat er enkele kamerverhuurders zijn, die misbruik maken van de ongunstige toestand, waarin die vluchtelingen verkeren en van hen bovenmatige huurprijzen vorderen.

Uit een vanwege de minister van justitie ingesteld onderzoek, dat nog niet geheel is afgelopen, is gelukkig gebleken, dat het bedoelde misbruik niet veelvuldig is voorgekomen. Het ligt, naar de mening der regering, op de weg der plaatselijke autoriteiten, maatregelen te treffen, bv. door het bieden van haar steun en voorlichting, opdat zo snel mogelijk aan de gewraakte ongewenste toestanden in de weinige gevallen, waarin zij voorkomen, een einde zou worden gemaakt. Het optreden van die autoriteiten, die zich immers tot ambtgenoten in andere gemeenten en tot de regering kunnen wenden, om onderdak te verkrijgen voor hen, die daaraan behoefte hebben, indien in hun gemeente een te hoge vergoeding zou moeten worden betaald, zal, naar te verwachten is, tot gunstige

resultaten kunnen leiden. Mochten die gunstige resultaten in bepaalde gevallen onverhoopt niet verkregen worden, dan bestaat er volgens de minister van binnenlandse zaken geen bezwaar tegen, dat de burgemeester bij openbare kennisgeving verzoekt, bij de daarbij met name te noemen personen geen kamers te huren, voordat men zich om inlichtingen tot de burgemeester heeft gewend.

Laatstgenoemde minister heeft de commissarissen der koningin verzocht, de burgemeesters van het vorenstaande in kennis te stellen, met uitnodiging dienovereenkomstig te handelen, en omtrent alle klachten omtrent overvraging door verhuurders van kamers een nauwgezet onderzoek te willen doen instellen.

Belgische kinderen.

Gisteren zijn te Roosendaal weer 38 kinderen uit België aangekomen, onder wie 32 uit Dendermonde, waar, naar men ons meldt, hongersnood heerst.

De heer A. Kellenaers heeft de kinderen namens het tehuis voor Belgische kinderen te Amsterdam en het R. K. huisvestingscomité te Leiden uit Dendermonde gehaald. Zij worden bij particulieren te Horst, in Limburg, ondergebracht.

5 februari 1915

De laatste tijd komen zich te Eindhoven, naar de Nieuwe Tilburgsche Courant meldt, bij het officieel comité voor vluchtelingen weer vele uitgewekenen aanmelden. In de laatste week van januari bedroeg hun aantal niet minder dan 201. Gewoonlijk zijn het personen, die de strijd en het bestaan in hun

vaderland niet langer kunnen volhouden en nu in Nederland een onderdak zoeken.

Op 1 dezer had het officieel comité te Eindhoven 666 onvermogen vluchtelingen onder zijn zorgen. Bovendien verbleven nog 89 vluchtelingen op eigen kosten te Eindhoven.

Vlaamse vluchtelingen te Nunspeet hebben een paar Nederlandse toneelstukjes vele malen opgevoerd; zij verzoeken nu aan toneelverenigingen en anderen vriendelijk, hun enige toneelstukken te sturen. Adres: Vluchtoord Nunspeet.

6 februari 1915

Morgenochtend ruim 9 uur vertrekken er 300 Belgische vluchtelingen per extratrein van Dordrecht naar Ede.

Bij het correspondentschap van de Nederlandse Bank te Breda hebben van einde september tot heden de aldaar en in de omstreken vertoevende Belgische uitgewekenen een bedrag van 1.600.000 frank gewisseld, tegen de koers van 47,75, zonder enige korting.

7 februari 1915

De minister van buitenlandse zaken heeft de aandacht van zijn ambtgenoot van justitie gevestigd op de omstandigheid, dat in enkele gemeenten de ambtenaren van de burgerlijke stand weigeren de huwelijken van Belgische uitgewekenen te voltrekken op de enkele grond, dat de aanstaande echtgenoten hier te lande geen woonplaats hebben.

De minister van justitie laat nu de ambtenaren van de burgerlijke stand door tussenkomst van de officier van justitie uitnodigen, de

uitgewekenen zoveel mogelijk ter wille te zijn en in voorkomende gevallen belangstellenden er op te wijzen, dat zij ingevolge art. 76 van het burgerlijk wetboek hun woonplaats hier te lande kunnen vestigen.

8 februari 1915

Het steuncomité te Baarn, dat reeds gedurende enkele maanden de zorg op zich heeft genomen voor een groot aantal Belgische vluchtelingen, die bij de burgerij zijn ondergebracht, zal door gebrek aan geld weldra genoodzaakt zijn de vluchtelingen ter beschikking van de regering te stellen, als de kasmiddelen niet spoedig versterkt worden. Het comité heeft voor de derde maal een beroep gedaan op de offervaardigheid van de ingezetenen, ten einde zijn taak van naastenliefde te kunnen vervullen.

9 februari 1915

Op 31 december waren te Breda, Teteringen en Ginneken 1082 behoeftige Belgische vluchtelingen, en op 8 dezer 1456. Gisteren vertrokken 40 gezinnen van daar naar Engeland, en vandaag en morgen zullen telkens 60 gezinnen vertrekken.

Op 31 december waren te Breda 2014 en gisteren 2157 gegoede Belgische uitgewekenen.

11 februari 1915

Briefwisseling met Belgen.

In verband met het groot aantal voor Belgische vluchtelingen bestemde stukken welke ongefrankeerd ter post worden bezorgd en daardoor veelvuldig tot moeilijkheden voor de afzenders en de geadresseerden aanleiding geven wordt onder de aandacht

gebracht, dat voor de verzending van brieven, drukwerken (daaronder begrepen kranten en tijdschriften) enz., gericht aan Belgische vluchtelingen of aan de vluchtelingenkampen, geen vrijstelling van port is verleend.

De burgemeester van 's Gravenhage, jhr. Mr. Dr. Van Karnebeek, en de heer De Wilde, wethouder van 's Gravenhage, brengen heden een bezoek aan het vluchtelingenkamp te Nunspeet.

Men meldt ons uit Maastricht:

Met het oog op de verhoogde belastingen, die er in België worden geheven van de afwezigen, wilden vele Belgen, die zich hier ter stede bevinden, naar hun land terugkeren. Dit blijkt echter voor de meesten een onmogelijkheid. Immers sedert enkele dagen is van Duitse zijde het bevel afgekondigd, dat Belgen, zowel mannen als vrouwen, van 16 tot 45 jaar niet meer in België worden toegelaten. Zij krijgen dus geen passen, wanneer zij niet een pas kunnen vertonen, waarmee zij uit België zijn gekomen. Daar nu de meesten reeds van het begin van de oorlog af hier zijn, toen het passenstelsel nog niet was ingevoerd, zijn zij gedwongen, tegen hun wil die verhoogde belasting te betalen.

12 februari 1915

De burgemeester en twee gemeenteraadsleden van Sluis zijn in Den Haag ter audiëntie geweest om de intrekking te verzoeken van het bevel tot ontruiming van Sluis door de Belgische vluchtelingen.

Een brief van belanghebbenden uit de burgerij heeft dit verzoek ondersteund en voorlopig is een langer verblijf toegestaan, terwijl het verzoek nader overwogen zal worden.

Het Belgische dorp, dat in de heide tussen Uden en Zeeland (Noord-Brabant) wordt gebouwd, begint zijn voltooiing te naderen. Het terrein is bijzonder goed gekozen, het ligt hoog en droog, het geheel is omringd door dennenbossen. Karrenvrachten goederen zijn reeds naar de magazijnen gevoerd, zodat deze gevuld zijn met kleren, schoenen, beddengoed, zelfs kinderwagens, wiegen en speelgoed.

Een 40-tal barakken, eetzalen, keukens, ziekenhuis enz. zijn klaar, het zijn alle gebouwen van 50 m lengte en 14 m breedte. Nu is men begonnen met de kerk en de pastorie, ook moeten nog scholen gebouwd worden.

Als commandant van het dorp is benoemd de hoofdofficier Wilhelm, burgemeester, dokter, onderwijzers, controleurs enz. zijn reeds aangesteld. Een pastoor met vier kapelaans zullen de geestelijke zorg op zich nemen.

Het hele dorp zal elektrisch verlicht worden. Aanstaande maandag zullen de eerste vluchtelingen, een 300-tal, het kamp betrekken, dat voor 10.000 personen wordt ingericht.

Morgenochtend vertrekken 300 Belgische vluchtelingen per extra trein van Vlissingen naar Nunspeet.

Vandaag worden alle nog te Tiel vertoevende Belgische vluchtelingen overgebracht naar het vluchtelingenkamp te Ede.

Het bestuur van de Nederlandse Slagersbond heeft een audiëntie bij de minister van landbouw, nijverheid en handel aangevraagd om wijziging te bepleiten in de bepalingen betreffende de uitvoer van varkens.

13 februari 1915

Gevluchte Belgen.

Men schrijft uit Baarle-Nassau-Grens aan het Dagblad van Noord Brabant:

Te Turnhout is de volgende bekendmaking van de districtscommandant in de Duitse en Vlaamse taal aangeplakt:

“De familieleden van voortvluchtige militieplichtigen zullen met hoge geldboeten gestraft worden.”

Hedenmorgen zouden er 400 Belgische vluchtelingen van Vlissingen naar Nunspeet en Ede gaan. Er kwamen er echter niet meer dan 187 aan de trein.

De Union Belge, een te Amsterdam zetelende vereniging van hier te lande vertoevende Belgen, verspreidt in de Echo Belge een oproep tot een bijeenkomst van alle Belgische bonden, in Nederland werkzaam, teneinde de oprichting van een federatie te bespreken.

De Union Belge wil deze bijeenkomst doen houden op Belgisch grondgebied, namelijk te Baarle Hertog, de Belgische enclave in Noord-Brabant, bij de grens.